

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 1, ISSUE 2

TOSHKENT-2023

**КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ**

1. ХУСАНОВ Озод Тиллабоевич МАЪМУРИЙ ИСЛОҲОТЛАР ВА МАҲАЛЛИЙ ИЖРОИЯ ҲОКИМИЯТИ	8
2. JUMAYEV Shohjahon Begimqul o'g'li JISMONIY VA YURIDIK SHAXSLARNING MUROJAATLARI BILAN ISHLASH: QONUNCHILIKDAGI MUAMMOLAR VA TAHLIL	13

**ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ.
ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ**

3. YAKUBOVA Iroda Bahramovna MUALLIFLIK HUQUQLARINI JAMOAVIY BOSHQARISH FAOLIYATINING SUN'IY INTELLEKT BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARI: HORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	18
4. РАХМОНОВ Отабек Қўчқор ўғли КОРПОРАТИВ ҲУҚУҚ СУБЪЕКТЛАРИНИ ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ ШАКЛЛАРИ.....	27
5. ЮЛДАШЕВ Жаҳонгир Иномович АКЦИЯДОРЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	34
6. ЛОБАНОВА Галина Юрьевна ПАРАЛЛЕЛЬНЫЙ ИМПОРТ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И НЕОБХОДИМОСТЬ ЕГО ВНЕДРЕНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО	40
7. БАҲРАМОВА Моҳинур Бахрамовна ОНЛАЙН АРБИТРАЖДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ҚАРОРЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШ МАСАЛАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИСТИҚБОЛИ ВА ИМКОНИАТЛАРИ.....	45

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

8. ОТАЖОНОВ Абдоржон Анварович МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ҲОЛАТИ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	51
9. ҚУЧҚАРОВ Хамидулло Абдурасулович ЯНГИ МЕҲНАТ КОДЕКСИ – МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШДА ЗАМОНАВИЙ МЕХАНИЗМЛАР	58
10. ХОЖАБЕКОВ Муфтулла ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАБОТЫ ПО СОВМЕСТИТЕЛЬСТВУ	64

**СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ.
ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ**

11. САФАРОВ Тахиржон Баходирович ОДИЛ СУДЛОВНИ АМАЛГА ОШИРИШ ЖАРАЁНИДА СУДЬЯЛАРНИНГ ЮРИДИК ЖАВОБГАРЛИГИ – СУДЬЯ ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИНГ ЭЛЕМЕНТИ СИФАТИДА.....	71
--	----

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

12. АХРАРОВ Бахром Джаббарович, БАРАТОВ Миродил Хомуджанович, ХАЛИЛОВ Назарбек Олимжанович ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	76
13. ТОШПУЛАТОВ Акром Икромович ФУҚАРОЛАРНИНГ ҚОНУН ОЛДИДА ТЕНГЛИГИ ПРИНЦИПНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖИНОЯТ КОДЕКСИДА АКС ЭТИШИ.....	84
14. МАМАНОВ Сардоржон Собир ўғли ХАЛҚАРО ҲУЖЖАТЛАРДА КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ “КОМПЛАЕНС-НАЗОРАТ” ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ БЎЙИЧА СТАНДАРТ ВА ТАВСИЯЛАР	90
15. ПРИМОВ Обиджон Мусирманович ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РЕГЛАМЕНТАЦИИ КОНФЛИКТА ИНТЕРЕСОВ КАК МЕРА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ.....	98
16. БАРАТОВА Дилноза Одилжон қизи НОҚОНУНИЙ МИГРАЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ	103

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА,
ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

17. МАХМУДОВ Суннатжон Азим ўғли ЯРАШГАНЛИК МУНОСАБАТИ БИЛАН ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ: НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАР	111
---	-----

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

18. ГАФУРОВА Нозимахон Эльдаровна, ТОШМАТОВА Висолахон ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРАКТИКА ЗАЩИТЫ ПРАВ ПАЦИЕНТОВ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19	119
19. ЭГАМБЕРДИЕВ Дилшод Алишерович ХАЛҚАРО НИЗОЛАРНИ ТИНЧ ЙЎЛ БИЛАН ҲАЛ ЭТИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА ХАЛҚАРО ТЕРГОВ КОМИССИЯЛАРИНИНГ ПРЕДМЕТ СОҲАСИ ВА ВАКОЛАТЛАРИ	132

ЮРИДИК ХИЗМАТ, АДВОКАТУРА, НОТАРИАТ

20. ФАЙЗИЕВ Хайриддин Сирожиддинович ЮРИСКОНСУЛЬТ КОМПЕТЕНТЛИГИ ТУШУНЧАСИ ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА.....	138
--	-----

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

21. SOGA Manabu DAMAGES IN JAPANESE TORT LAW WITH REFERENCE TO THE COMPARATIVE ASPECT	145
22. АБДУҲАЛИМОВ ШУҲРАТ АБДУҲАЛИМОВИЧ ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗАСИ – ДАВР ТАЛАБИ.....	157

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

КОНСТИТУЦИЈАВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

ХУСАНОВ Озод Тиллабоевич

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Давлат бошқаруви академияси профессори, юридик фанлар доктори

МАЪМУРИЙ ИСЛОҲОТЛАР ВА МАҲАЛЛИЙ ИЖРОИЯ ҲОКИМИЯТИ

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): ХУСАНОВ О.Т. Маъмурий ислоҳотлар ва маҳаллий ижроия ҳоқимияти // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 1 (2023) Б. 8-12.

 6 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2023-1-1>

АННОТАЦИЯ

Маҳаллий давлат ҳоқимиятини ислоҳ қилиш давлат бошқарувини ислоҳотининг муҳим таркибий қисми ҳисобланади. “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислоҳотлар концепцияси”да маҳаллий давлат ҳоқимияти органларининг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш вазифаси қўйилган эди. Бундан ташқари, 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида маҳаллий ижро ҳоқимияти ва Халқ депутатлари Кенгашлари фаолиятини такомиллаштириш ҳамда уларнинг ҳуқуқий асосларини замон талабларига мослаштириш қайд этилган эди. Шу мақсадда маҳаллий ижро ҳоқимияти органлари тўғрисида махсус қонун лойиҳаси ишлаб чиқилган. Мақолада шу қонун лойиҳасини аҳамияти, ундаги ижобий жиҳатлар билан бирга, лойиҳани янада такомиллаштириш юзасидан таклифлар баён этилган. Жумладан, қонун лойиҳасининг 3,5,6,12,16-моддаларини такомиллаштириш бўйича мулоҳазалар илгари сурилган.

Калит сўзлар: маҳаллий давлат ҳоқимияти, маҳаллий ижро ҳоқимияти, маъмурий ислоҳот, принциплар, самарадорликни баҳолаш, ҳоқимият ваколатлари, ҳисобдорлик, лавозимга тайинлаш, лавозимдан озод этиш, қонунийлик.

ХУСАНОВ Озод Тиллабоевич

Профессор Академии государственного управления
при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук

АДМИНИСТРАТИВНЫЕ РЕФОРМЫ И МЕСТНАЯ ИСПОЛНИТЕЛЬНАЯ ВЛАСТЬ

АННОТАЦИЯ

Реформа местного самоуправления является важным компонентом реформы государственного управления. В Концепции административной реформы в Республике Узбекистан поставлена задача совершенствования нормативно-правовой базы органов государственной власти на местах. Кроме того, в Стратегии развития Нового Узбекистана на 2022-2026 г.г. отмечено совершенствование деятельности местных исполнительных органов и Советов народных депутатов и адаптация их правовых основ к современным

требованиям. Для этого был разработан специальный законопроект о местных органах исполнительной власти. В статье описывается важность данного законопроекта, наряду с его положительными сторонами, а также предложения по дальнейшему совершенствованию проекта. В частности, были высказаны замечания по совершенствованию статей 3, 5, 6, 12, 16 проекта закона.

Ключевые слова: местная государственная власть, местная исполнительная власть, административная реформа, принципы, оценка деятельности, полномочия, подотчетность, назначение, увольнение, легитимность.

KHUSANOV Ozod

Professor of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

ADMINISTRATIVE REFORMS AND LOCAL EXECUTIVE AUTHORITY

ANNOTATION

Local government reform is an important component of public administration reform. In the “Concept of Administrative Reforms in the Republic of Uzbekistan” the task of improving the legal framework of local state authorities was set. In addition, in the development strategy of New Uzbekistan for 2022-2026, it was noted to improve the activities of local executive authorities and Councils of People’s Deputies and adapt their legal bases to modern requirements. For this purpose, a special draft law on local executive authorities was developed. The article describes the importance of this draft law, along with its positive aspects, as well as suggestions for further improvement of the project. In particular, comments on improving articles 3, 5, 6, 12, 16 of the draft law were put forward.

Keywords: local state power, local executive power, administrative reform, principles, performance evaluation, powers of authority, accountability, appointment, dismissal, legitimacy.

Ўзбекистон Президентининг “олдимизга қўйилган вазифаларни бажаришнинг асосий шarti – замонавий оқилона бошқарув тизимини жорий этиш” [1, Б.40], деган сўзлари жаҳон давлатчилик тажрибалари асосида айtilган айни ҳақиқатдир. Мукамал давлат бошқарув тизими бўлмаса иқтисодий, маданий, таълим, соғлиқни сақлаш, хавфсизлик ва бошқа соҳаларда муваффақиятга эришиб бўлмайди. Бу исботланган ҳодиса. Мукамал давлат бошқаруви тизимисиз инсон қадрини таъминлаш фаровон турмушга эришиш қуруқ гап бўлиб қолаверади. Адолатни рўёбга чиқариш ҳам кўрсатма, ваъзхонлик, тарғибот-ташвиқот, ўқитиш билан бўлмайди. Албатта булар ҳам керак. Лекин самарали бошқарув тизимига эришиш, адолат тантанаси учун, аввало кучли ҳуқуқий асос бўлиши ва қонун устуворлиги таъминланиши асосий шартдир. Хар бир фуқарода, давлат хизматчиларида, барча даражадаги мансабдорлар, депутатларда қонунга ҳурмат ҳисси шаклланмаса, қонун олдида барчани бирдек тенглиги таъминланмаса, амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасиз бўлиб қолаверади.

Буларга мамлакатимизда маълум ишлар қилинмоқда, бошқарув тизимини такомиллаштиришга қаратилган маъмурий ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 сентябрдаги ПФ-5185-сон Фармони билан “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислоҳотлар концепцияси” қабул қилинган эди. Унда давлат бошқарувининг мутлақо янги, самарали тизимини яратиш, марказий ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг уйғун фаолиятини ташкил этиш асосий мақсад қилиб қўйилиб, унга эришишнинг вазифалари белгиланди. Айниқса, маҳаллий давлат ҳокимияти тизими самарадорлигини ошириш борасида ҳокимнинг маҳаллий ҳокимият вакиллик органининг раҳбари сифатидаги мақомини унда ижро этувчи ҳокимият раҳбари мақомини сақлаган ва халқ депутатлари Кенгашларининг котибиятини тузган ҳолда қайта кўриб чиқиш орқали маҳаллий давлат ҳокимияти тизимини ташкил этишда ҳокимиятлар бўлиниши тамойилининг амалий рўёбга чиқарилишини таъминлаш; халқ депутатлари Кенгашларининг ижро этувчи ҳокимият органлари ҳудудий бўлинмалари фаолиятини назорат қилиш бўйича роли ва масъулиятини ошириш; тегишли ваколатларни ҳокимга босқичма-босқич ўтказиш

орқали ҳудудий ижро этувчи ҳокимият органларининг раҳбар кадрларини танлаш ва жой-жойига қўйиш масалаларида маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ваколатларини кучайтириш; маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ва ҳокимлар фаолияти устидан таъсирчан жамоатчилик назоратини таъминлашга қаратилган ҳокимларни сайлаш тартибини жорий этиш каби вазифалар белгиланган эди [2]. Бу вазифалар тўла бажарилди, деб айта олмаيمиз.

2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси биринчи йўналишида ҳам “Халқ депутатлари Кенгашларини ҳудудларда мавжуд муаммоларни ҳал қилишдаги асосий бўғинга айлантириш”, “Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари фаолиятининг институционал асосларини замон талабларига мослаштириш”, “Ихчам, профессионал, адолатли, юқори натижадорликка хизмат қиладиган давлат бошқаруви тизимини жорий қилиш”, “Давлат бошқаруви тизимида маъмурий аппаратни ихчамлаштириш ва иш жараёнларини мақбуллаштириш” каби аниқ мақсадлар белгиланди. Ушбу мақсадлар эришиш учун эса маҳаллий ижро ҳокимияти органларини демократик тамойиллар асосида шакллантиришнинг ҳуқуқий асосларини яратиш; маҳаллий Кенгашлар ҳамда ҳокимларнинг ваколатларини аниқ белгилашга оид қонуний асосларни яратиш; маҳаллий Кенгашларда доимий асосда фаолият юритувчи депутатлар корпусини шакллантириш ҳамда уларнинг ваколатларини кенгайтириш ва аниқ белгилаш орқали ҳудудий ижро органлари фаолияти устидан назоратни кучайтириш каби вазифалар белгиланганди. Бу вазифалар доирасида эса “Маҳаллий ижро ҳокимияти тўғрисида”ги, “Халқ депутатлари вилоят, туман, шаҳар кенгашлари регламенти тўғрисида”ги, “Халқ депутатлари Кенгашлари назорати тўғрисида”ги Қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш назарда тутилди [3].

Белгиланган вазифаларни босқичма босқич ҳаётга татбиқ этилиши асосида Ўзбекистон Президенти 2022 йил 20 декабрдаги Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига мурожаатномасида “ихчам ва самарали бошқарув тизимга ўтишни таклиф қиламан” [4], деган даъват билан чиқди.

Ўзбекистон Президентининг 2022 йил 21 декабрдаги “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” Фармони [5] ва 2022 йил 21 декабрдаги “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотлари доирасида Республика ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятини самарали ташкил этиш чора тадбирлари тўғрисида” қарори [6] давлат бошқарув тизимини ислоҳини янги, юқори босқичга кўтаради.

Тегишли ҳужжатга асосан марказий ижро ҳокимияти органлари фаолиятини оптималлаштиришга қаратилган бўлиб, марказий органларни қисқартириш, уларда ишловчи давлат хизматчилари (ходимлари) штатини оптималлаштириш, вазирларга янгича мақом бериш, уларни давлат бошқарувида иштирокини фаоллаштириш билан бирга уларнинг масъулиятини кучайтиришни назарда тутди. Бу ҳужжатларда кўпдан бери мунозараларга сабаб бўлаётган: “вазирлик нима”, “қўмита нима”, “инспекция нима” деган саволларга жавоб берилди. Уларнинг хар бирига ҳуқуқий таъриф берилди. Ҳукумат таркиби ихчамлаштирилди. Ихчамлик эса самарадорлик гаровидир. Шунингдек ҳужжат “Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида”ги янги замонвий қонун ишлаб чиқишига асос бўлади.

Эндиги асосий вазифа маҳаллий вакиллик ва ижро ҳокимиятини ажратиш, уларни мустақил ҳокимият тизимига айлантириш ҳисобланади. Ҳозиргача бир нечта ўзгартиришлар билан 1993 йил 2 сентябрда қабул қилинган “Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида”ги Қонун амал қилади [7]. Икки ҳокимият органи фаолияти бир қонунда белгиланганлиги унинг устига у эскириб, ҳозир кўплаб янги ижтимоий муносабатларни вужудга келганлиги янги қонун қабул қилиш ва қонун хар икки ҳокимият органи учун алоҳида-алоҳида бўлишини тақозо этади.

Ҳозирги кунда “Маҳаллий ижроия ҳокимияти тўғрисида”ги Қонун лойиҳаси тайёрланиб муҳокамага қўйилган [8]. Қуйида шу лойиҳа бўйича айрим мулоҳазаларни билдиришни лозим топдим.

Лойиҳада маҳаллий ижроия ҳокимияти фаолиятининг асосий принциплари; маҳаллий ижроия ҳокимияти ва унинг асосий вазифалари; ижроия ҳокимияти раҳбарлари ва уларнинг лавозимга тайинлаш, лавозимдан озод этиш тартиби; ижро ҳокимияти органига ишончсизлик вотуми билдириш тартиби; маҳаллий ижроия ҳокимияти фаолиятининг иқтисодий асослари; ижроия ҳокимияти органларининг структураси штатлари, уларнинг раҳбарларини лавозимга тайинлаш ва озод қилиш тартиби; раҳбарларнинг самарадорлигини баҳолаш; ижро ҳокимияти органлари қабул қиладиган ҳужжатлар, уларни жамоатчилик муҳокамасидан

ўтиши; ижро ҳокимияти органларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, бошқа органлар билан муносабати; ҳокимнинг ваколатлари; унинг қарорларини қонунийлигини назорат қилиш каби масалаларнинг қонуний асослари белгиланмоқда.

Лойиҳада диққатга сазовор ва аҳамиятли масалалар: барча бўғиндаги ҳокимларни лавозимга тайинлашда, номзод танлашда сиёсий партияларнинг иштироки; ҳокимларга ишончсизлик вотуми билдириш мумкинлиги; ижро ҳокимияти раҳбарлари фаолиятини самарадорлигини баҳолаш тартибининг ўрнатилиши; ҳокимларнинг лавозимидан озод этиш асосларини белгиланиши; маҳаллий ижроия ҳокимияти органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини лойиҳаларини жамоатчилик муҳокамасидан ўтказилиши; маҳаллий ҳокимияти органлари фаолиятининг очиқлигини белгиланиши ҳисобланади.

Буларнинг аҳамияти қуйидагиларда кўринади.

– ҳокимликка номзод кўп овоз олган сиёсий партиялар томонидан кўрсатилиши (5-модда), сиёсий партиялар ролини оширишни назарда тутати. Бундай тартибни ўрнатилиши сиёсий партияларнинг фақат Олий Мажлисга сайловлардагина эмас маҳаллий Кенгашга сайловларда ҳам фаол бўлишини, аҳолини ишончига кириш учун ижтимоий ҳаётда ўзини кўрсатишига олиб келади. Сиёсий партиялар ўзлари кўрсатган номзод – ҳокимни фаолияти устидан бевосита назорат ўрнатади ва унинг фаолияти ҳақида ахборот олиб туради;

– маҳаллий ижроия ҳокимияти раҳбарларига ишончсизлик вотуми билдириш тартибини киритилиши, ҳокимларнинг доимий равишда ишга масъулият билан қараши, унинг тақдири юқори ҳоким ёки президентгагина боғлиқ бўлмай, тегишли Кенгаш депутатларига ҳам боғлиқлигини, Кенгаш олдида жавобгарликни кучайтиради. У ҳар бир қадамни ўйлаб босади ва ҳар қандай қарор қабул қилишида қонунийликка, адолат принципларига амал қилади;

– барча ривожланган мамлакатларда ижро ҳокимияти раҳбарлари фаолияти самарадорлик асосида баҳоланади. Қонунда самарадорликни баҳолашни мезонларни кўрсатилган бўлиб, бу ўз-ўзидан самарадорлик учун интилиш муҳитини яратади, бу эса рақобатни вужудга келтиради. Агар шундай қонун (15-модда) нормаси аввалдан бўлганида. Ўзбекистоннинг 2023 йил январдаги ҳолати (газ, электр етишмовчилиги) бу даражада бўлмасмиди? Ҳокимларнинг эндиги вазифаси самарадорлик кўрсаткичларини бажаришга қаратилади;

– қонунда ҳокимларнинг лавозимдан озод қилиш асосларини белгиланиши (16-модда) ҳоким ҳуқуқларини муҳим кафолати бўлади. Ҳозир қандай ҳолда ҳоким лавозимдан озод этилиши ҳақида аниқ қоида йўқ. Бу юқори органлар, мансабдор шахслар хоҳиши билан амалга оширилади. Лойиҳада кўрсатилаётган сабаблар орасида “одоб ахлоқ қоидаларини мунтазам равишда яъни бир йилда икки мартадан ортиқ бузилганда лавозимдан озод қилинади” деган қоида жуда муҳим бўлиб, унинг маънавий аҳамияти ҳам каттадир. Шу ерда икки мартадан ортиқ эмас, икки марта бузилганда, деган қоида бўлса, ҳокимларнинг ахлоқий маънавий қиёфасига янада кўпроқ ижобий таъсир қилинар эди;

маҳаллий ижроия ҳокимияти органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари лойиҳаларини жамоатчилик муҳокамасидан ўтказилишини (20-модда) лойиҳада белгиланиши, бу фуқаролик жамияти талабидир. Маҳаллий ижроия ҳокимияти қабул қиладиган ҳужжатлар асосан ва бевосита шу ердаги аҳолига тааллуқли бўлгани учун уларнинг фикрини олиш ўта муҳимдир. Бу давлат билан аҳолини мулоқотининг энг самарали усули ҳам ҳисобланади;

– қонуннинг яна бир муҳим жиҳати, ижобий томони унда ҳокимият органлари фаолияти очиқлиги, шаффофлигига алоҳида эътибор берилган. Бу масала 3-моддада асосий принцип сифатида кўрсатилаётган бўлса, лойиҳанинг 17-моддасида “Маҳаллий ижро ҳокимияти органларининг фаолияти очиқлиги” ҳақида нормалар белгиланмоқда. Бу норманинг амалга ошиши натижасида аҳоли ижро ҳокимияти фаолияти, унинг ҳаракатлари бўйича тўлиқ маълумотга эга бўлиб боради. Бу жамоатчилик назоратини амал қилишининг муҳим шартидир.

Лойиҳани ўрганиш, унинг баъзи нормаларини аниқлаштириш, тўлдириш зарурати бор деган хулосани келтириб чиқарди:

– лойиҳанинг 3-моддасидаги асосий принципларга “ҳисобдорлик”ни принцип сифатида киритиш лозим. Ижро ҳокимиятининг вакиллик ҳокимияти (халқ депутатлари кенгашлари) ва жамоатчилик олдида ҳисоб бериши уларнинг фаолиятида самарадорликка эришишнинг асосий кафолати бўлиб, бу конституция талабларига ва фуқаролик жамияти хусусиятига мосдир;

– лойиҳада ижро ҳокимиятининг вакиллик ҳокимияти (халқ депутатлари кенгашлари) билан

муносабатини белгиловчи махсус модда бўлиши керак. Бу нарса уларнинг мустақиллигини таъминлайди ва ҳисобдорликни ўрнатади;

– 5-моддадаги (бешинчи банд) “Бош вазир томонидан маъқулланган” эмас, “Бош вазирга тақдим қилинган номзод 7 кун муддатда кўриб чиқилиб Президентга тақдим қилинади”, деб қайд қилинса мантиқий бўлади. Шу ерда Бош вазир номзодни маъқулламаса нима бўлишлиги ҳам аниқлаштирилиши зарур. Худди шундай (тўққизинчи банд) “Вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокими 10 кун муддатда номзодни кўриб чиқиб лавозимга тайинлайди” деган қоида, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокими номзодни маъқулламаса нима бўлиши кўрсатилиши керак. Акс ҳолда кўрсатилган номзод албатта тасдиқланиши керак деган маъно келиб чиқади;

– 6-моддадаги ҳоким ўринбосарларини (юқори ҳоким) билан келишиб тасдиқлайди деган қоида йўлаб кўриш керак. Бу ҳокимларни мустақиллигига путур етказди. Ҳокимга юқори даражада масъулият юкланар экан, уларга мустақиллик ҳам бериш керак. Чунки ҳозир кадрлар тайинлашда танлов тажрибага кириб келмоқда.

– лойиҳанинг 12-моддаси бироз тушунарсиз. Ҳоким ва унинг ўринбосарларини бошқа ҳақ тўланадиган иш билан шуғулланмаслигини белгиланиши тўғри, лекин бу қоида Сенат аъзоларига, халқ депутатлари кенгашлари депутатларига татбиқ қилиш тушунарсиз;

– 16-моддада ҳокимларнинг лавозимдан озод этиш асосларидаги “Ўзбекистон Республикаси ҳукумати янгиланганда”, деган қоида ортиқчага ўхшайди. Ҳукумат таркибини янгиланиши ҳар-хил бўлади. Ҳар бир янгиланиш ҳокимларни барчасини янгилашга сабаб бўлмаслиги керак.

Маҳаллий ижроия ҳокимияти тўғрисида мукамал қонунга эга бўлиш, ислохотлардан кўзда тутилган кўплаб вазифаларни ҳал қилишга ҳисса қўшади. Давлат бошқарувини муҳим таркибий қисми ҳисобланмиш маҳаллий бошқарувни унда ижроия ҳокимияти ўрнини талаб даражага кўтаради. Мукамал қонун асосида маҳаллий ижроия ҳокимияти органлари фаолияти юритилса ва қонун устуворлиги таъминланса, жойларда самарали бошқарув вужудга келади. Шунда ҳозирги маъмурий бошқарув секторлар асосида бошқарувга ҳожат қолмайди.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуг халқнинг иши ҳам улуг, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. 3-Ж. Т, Ўзбекистон, 2019.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислохотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ПФ-5185-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/docs/3331174>.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/docs/5841063>.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси, 2022 йил 20 декабрь // URL: <https://president.uz/uz/lists/view/5774>.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 21 декабрдаги “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПФ-269-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/uz/docs/6324756>.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 21 декабрдаги “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотлари доирасида республика ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятини самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-447-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/docs/6324754>.

7. Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 2 сентябрдаги “Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида”ги 913-XII-сон Қонуни // URL: <https://lex.uz/docs/112170>.

8. Ўзбекистон Республикасининг “Маҳаллий ижроия ҳокимияти тўғрисида”ги Қонун лойиҳаси // URL: <https://regulation.gov.uz/uz/d/74600>.